

Eén plus één is drie

*Datawarehouse Arbeidsmarkt en
Sociale Bescherming:
verleden, heden en toekomst*

CAROLINE VERMANDERE
ADINDA VANHEERSWYNGHELS
PETER VAN DER HALLEN

ACADEMIA PRESS

FEDERAAL WETENSCHAPSBELEID

Steunpunt WAV en POD Wetenschapsbeleid

Vermandere, C., Vanheerswyngheles, A., van der Hallen, P. (red), Eén plus één is drie / Steunpunt WAV en POD Wetenschapsbeleid – Leuven; Brussel: Steunpunt Werkgelegenheid, Arbeid en Vorming; POD Wetenschapsbeleid

Swidoc trefwoord: 11.1 arbeidsmarkt

S-WAV trefwoord: 11.1 arbeidsmarktinformatie

Eindredactie: Caroline Vermandere, Adinda Vanheerswyngheles, Peter van der Hallen
Tekstverwerking: Cindy Vandoren, Wendy Vermeulen

Werkten mee aan de samenstelling van dit boek:

- Aziz Naji (POD Wetenschapsbeleid)
- Chris Brijs, Frank Robben (KSZ)
- Caroline Vermandere, Karen Geurts, Maarten Tielens, Mieke Booghmans, Peter van der Hallen, Wim Herremans (Steunpunt WAV)
- Adinda Vanheerswyngheles, Pierre Desmarez (Centre de Sociologie TEF – ULB)
- Bernard Renneson (Fonds voor Arbeidsongevallen)

© Academia Press

Eekhout 2

9000 Gent

Tel. 09/233 80 88

Fax 09/233 14 09

Info@academiapress.be

www.academiapress.be

J. Story-Scientia bvba Wetenschappelijke Boekhandel

P. Van Duyseplein 8

B-9000 Gent

Tel. 09/225 57 57

Fax 09/233 14 09

Info@story.be

www.story.be

© Copyright (2006)

Steunpunt Werkgelegenheid, Arbeid en Vorming

Interuniversitair Samenwerkingsverband

Parkstraat 45 bus 5303, 3000 Leuven

Tel. 016 32 32 39 Fax 016 32 32 40

Meer info: www.steunpuntwse.be

Gent, Academia Press, 2007, v + 199 pp.

Opmaak: prosess.be

ISBN: 978 90 382 1070 4

D/2007/4804/47

NUR1 825

U 956

Bij gebruik van gegevens en informatie is een correcte bronvermelding verplicht.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of vermenigvuldigd door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudstafel

Table des matières

VAN DRIEPIKKEL TOT DUIZENDPOOT	1
DU TRÉPIED AU MILLE-PATTES.	5
FROM TRIPOD TO CENTIPEDE.	9
Bibliografie	12
CHAPITRE 1 BESOIN SCIENTIFIQUE, VOLONTÉ ADMINISTRATIVE... ET AGORA	13
<i>Aziz NAJI</i>	
Nederlandse samenvatting	13
Résumé français	13
English summary	14
1. Besoin scientifique et volonté administrative	15
2. AGORA et le Datawarehouse Marché du Travail et Protection Sociale... ..	17
2.1. Le Datawarehouse Marché du Travail	17
2.2. Elargissement à la protection sociale	19
3. Conclusion	20
HOOFDSTUK 2 HET DATAWAREHOUSE ARBEIDSMARKT, HISTORIEK EN TOEKOMSTPERSPECTIEF	21
<i>Frank ROBZEN & Chris BRIJS</i>	
Nederlandse samenvatting	21
Résumé français	22
English summary	22
1. Hoe de idee ontstond...	24
2. De uitwerking	25
2.1. Het basisontwerp	25
2.2. De concretisering	25
3. Beschikbaarheid en toegankelijkheid	28
3.1. Gegevensaanvragen op maat	28
3.2. Basistoepassingen	29
4. Het beheer van het Datawarehouse	30
5. Welke opportuniteiten biedt het Datawarehouse?	30

5.1. <i>Huidige opportuniteiten</i>	30
5.2. <i>De nabije toekomst</i>	31
5.3. <i>Toch nog enkele beperkingen</i>	32
6. Conclusie	33

HOOFDSTUK 3 DE REKENING, ALSTUBLIEFT!	
BEVAT HET DATAWAREHOUSE ARBEIDSMARKT DE BOUWSTENEN VOOR EEN ARBEIDSREKENING?	35

Peter VAN DER HALLEN & Adinda VANHEERSWYNGHEL

Nederlandse samenvatting	35
Résumé français	36
English summary	36
1. Dynamische data nodig	38
2. Geïntegreerde cijfers noodzakelijk	40
3. Ideaaltypische arbeidsrekening	40
4. Arbeidsrekening, ver van ons statistiekbed?	43
5. Waarover zijn geen bronnen of gegevens beschikbaar?	47
6. Besluit	52
Bibliografie	52

HOOFDSTUK 4 SOCIO-ECONOMISCHE NOMENCLATUUR, RUGGENGRAAT VAN HET DATAWAREHOUSE ARBEIDSMARKT	55
---	----

Caroline VERMANDERE & Adinda VANHEERSWYNGHEL

Nederlandse samenvatting	55
Résumé français	56
English summary	56
1. De socio-economische nomenclatuur: de ruggengraat	58
2. De populatie van het Datawarehouse Arbeidsmarkt	59
3. Vergelijking met andere bronnen	65
3.1. <i>Dekkingsgraad ten opzichte van de bevolking gekend in het Rijksregister</i>	65
3.2. <i>Vergelijking met de Socio-economische enquête en de Enquête naar de Arbeidskrachten</i>	67
4. Over naar een Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming ...	72
5. Conclusie	75
Bibliografie	76

HOOFDSTUK 5 WERK EN GEZIN	77
<i>Karen GEURTS</i>	
Nederlandse samenvatting	77
Résumé français	77
English summary	78
1. Gezinsposities in basistoepassing 11	79
1.1. De basis: het Rijksregister	79
1.2. Afbakening van de gezinsposities: de LIPRO-typologie	80
1.3. Van LIPRO tot basistoepassing 11	81
2. Basistoepassing 11: 11 tabellen	82
2.1. De socio-economische positie in detail: tabel 1	82
2.2. Meer details over loontrekkenden en werkzoekenden: tabellen 2 en 3 .	85
2.3. Gezin en arbeid in de arrondissementen en de gemeenten	86
2.4. Meer bijzonderheden over de gezinnen: tabellen 4, 5 en 6	88
2.5. Kinderen en de arbeidssituatie van hun ouders: tabel 7	90
Bibliografie	92
HOOFDSTUK 6 MOBILITEIT OP DE ARBEIDSMARKT	93
<i>Maarten TIELENS & Caroline VERMANDERE</i>	
Nederlandse samenvatting	93
Résumé français	94
English summary	95
1. Hoe mobiliteit meten?	99
2. Socio-economische mobiliteit op de Belgische arbeidsmarkt	103
3. Jobmobiliteit	105
4. Mobiliteit van RVA-uitkeringsgerechtigden	110
4.1. Situatie op 31 december 2001	110
4.2. Een jaartje later...	112
5. Slotbeschouwing	117
Bibliografie	118
CHAPITRE 7 DEVENIR DES CHÔMEURS ET PRÉCARITÉ DE L'EMPLOI	
SELON LE GENRE	119
<i>Pierre DESMAREZ</i>	
Nederlandse samenvatting	119
Résumé français	120
English summary	120

1. Introduction	122
2. Evolution de la cohorte	124
3. Sorties du chômage et retours au chômage	126
4. Durée du séjour au chômage	128
5. Trajectoires	129
6. Conclusion	131
Bibliographie	132
CHAPITRE 8 LE TEMPS PARTIEL, TREMPLIN VERS L'EMPLOI STABLE? ..	133
<i>Adinda VANHEERSWYNGHELS</i>	
Nederlandse samenvatting	133
Résumé français	134
English summary	135
1. Description des données utilisées	137
2. Estimation des taux de sortie du temps partiel	138
3. Effets différenciés des taux de sortie du temps partiel en fonction de l'âge et du genre	140
4. Conclusions	142
Bibliographie indicative	142
HOOFDSTUK 9 PMBA-BESTAND: DE LOOPBAAN VAN EEN WERKLOZE ..	145
<i>Mieke BOOGHMANS</i>	
Nederlandse samenvatting	145
Résumé français	145
English summary	146
1. Een korte kennismaking met het PMBA-bestand	147
1.1. <i>Situering</i>	147
1.2. <i>Mogelijkheden en beperkingen</i>	148
2. De loopbaan van een werkloze	150
2.1. <i>Optimal Matching Analysis</i>	150
2.2. <i>De loopbaan van een werkloze: resultaten</i>	152
3. Samenvattend	156

HOOFDSTUK 10 PENSIOENPADEN	159
<i>Wim HERREMANS</i>	
Nederlandse samenvatting	159
Résumé en français	160
English summary	160
1. Pensioenleeftijd	162
2. Vervroegd wettelijk rustpensioen	165
3. Statuut voorafgaand aan het pensioen.	168
4. Pensioenpaden	170
Bibliografie	173
HOOFDSTUK 11 EEN ONGEVAL KOMT NOOIT ALLEEN	175
<i>Pierre DESMAREZ & Bernard RENNESON</i>	
Nederlandse samenvatting	175
Résumé français	176
English summary	176
1. Meer mannen dan vrouwen	178
2. Ernst van het ongeval en arbeidsmarktpositie	179
3. Arbeidsmarktsituatie van de slachtoffers volgens de provincie	183
4. Loopbanen van de slachtoffers na de regeling van het ongeval	184
5. Besluiten en perspectieven	187
Bibliografie	189
LIJST VAN FIGUREN	191
LIJST VAN TABELLEN	193
LIJST VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN	195
OVER DE AUTEURS	199

Van driepikkel tot duizendpoot

Dat de creatie van het Datawarehouse Arbeidsmarkt een werk van lange adem is geweest, moge duidelijk zijn. Al in 1998 vinden we sporen terug van de eerste denkpistes rond de creatie van een Datawarehouse van de data van instellingen van sociale zekerheid. Bij de lancering van het Agora-initiatief, een financieringsprogramma voor de ondersteuning van federale sociaal-economische administratieve databanken, was het opstellen van zo'n datawarehouse al vermeld in het lijstje van eerste projecten (Van Doninck, 1998).

Waar bij die eerste vermelding enkel sprake was van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA), de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) en het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV), was het aantal deelnemende socialezekerheidsinstellingen begin 1999, op het moment dat de uitvoering van het project een aanvang neemt, al opgelopen tot zes en hebben ook de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid voor Plaatselijke en Provinciale Overheden (RSZPPO), het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekering der Zelfstandigen (RSVZ) en de Rijksdienst voor Kinderbijslag van Werknemers (RKW) zich aangesloten bij de groep pioniers (Van Mechelen, N. en Van Wichelen, L., 1999). De uitbreiding van het aantal meewerkende instellingen is ondertussen nog niet aan haar eindpunt gekomen, zoals zal blijken op het einde van deze inleiding.

De Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ) speelde en speelt nog steeds een centrale rol in de totstandkoming en het beheer van het Datawarehouse. Het is de KSZ die instaat voor de effectieve koppeling en alles wat daarbij komt kijken. Ook het beschikbaar stellen van de basistoepassingen, die een zeer uitgebreid aantal standaardtabellen thematisch groeperen, en het afhandelen van de steeds talrijker ingediende gegevensaanvragen zijn taken die door de KSZ worden uitgevoerd. De wetenschappelijke ondersteuning ten slotte wordt al van bij het begin van het project verzorgd door het Centre de Sociologie TEF (ULB) en het interuniversitaire Steunpunt WAV.

Het project is begin 1999 van start gegaan met een inventaris van de socio-economische gegevens in de databestanden van de deelnemende socialezekerheidsinstellingen. Een kleine twee jaar later was de perma-

nente koppeling van jaargang 1998 een feit en kon begonnen worden met de grondige en kritische evaluatie van de eerste resultaten (van der Hallen, P. en Van Mechelen, N., 2001). De creatie van de basistoepassingen is eveneens in deze periode opgestart. Begin 2002 rollen de eerste resultaten van de personen (Vermandere, C. en Stevens, E., 2002). Van dan af gaat het snel. Eind 2002 zijn ook al de data voor 1999 beschikbaar, en zijn de gegevens voor het jaar 2000 al grotendeels in het Datawarehouse aanwezig (Vermandere, C., 2002). Ondertussen omvat het Datawarehouse data tot en met 2004.

De bibliografische verwijzingen hierboven tonen het al aan, de informatie over het Datawarehouse is versnipperd over verschillende artikels. Als we ook de verwijzingen naar de belangrijkste inhoudelijke analyses zouden aanhalen, dan kwamen we onvermijdelijk terecht in een labyrint van nota's, hoofdstukken, papers en artikelen. Voorliggend boek wil orde creëren in de chaos. Het biedt een overzicht van de werkzaamheden van de voorbije jaren en selecteert uit de veelheid aan beschikbare informatie de publicaties die een belangrijke sleutel- of illustratierol spelen in het wordingsproces van het Datawarehouse. Gevolg hiervan is dat niet alle hoofdstukken op dezelfde, laat staan de meest actuele, jaargang steunen. De analyses zijn gericht op het blootleggen van patronen, eerder dan op het aanbieden van het meest actuele cijfer over de meest recente trend. Het jaartal is hierbij van ondergeschikt belang.

Elk hoofdstuk uit dit boek is een illustratie van de meerwaarde die het Datawarehouse Arbeidsmarkt biedt. Hoofdstuk 1 is een bijdrage van Aziz Naji (Federaal Wetenschapsbeleid) en schetst de financierings- en coördinerende rol van het onderzoeksprogramma Agora, zonder hetwelk de creatie van het Datawarehouse Arbeidsmarkt nooit werkelijkheid was geworden. Frank Robben en Chris Brijs (KSZ) gaan vervolgens in hoofdstuk 2 dieper in op de historiek en de opbouw van het Datawarehouse Arbeidsmarkt.

De volgende hoofdstukken zijn geschreven door medewerkers van het Steunpunt WAV en het Centre de Sociologie TEF, de instellingen die de wetenschappelijke ondersteuning van het Datawarehouse Arbeidsmarkt verzorgen. Hoofdstuk 3 schetst het Belgische arbeidsmarktstatistieklandschap en de plaats die het Datawarehouse daarin opeist. In hoofdstuk 4 komen de eerste cijfers aan bod: de nomenclatuur van socio-economische posities wordt er uitgebreid voorgesteld en getoetst.

Het vijfde hoofdstuk stelt een van de basistoepassingen voor, met name de toepassing rond arbeid en gezin. De lezer krijgt een zicht op de mogelijkheden om de arbeidsmarktpositie van de bevolking vanuit het perspectief van de gezinssituatie te bekijken.

In hoofdstukken 6, 7 en 8 worden de mogelijkheden van basistoepassingen rond arbeidsmarkt mobiliteit in de verf gezet. Het betreft zowel mobiliteit tussen de arbeidsmarktsegmenten, jobmobiliteit als mobiliteit van personen die een RVA-uitkering ontvangen. De mogelijkheden om mobiliteit te meten zijn een van de paradepaardjes van het Datawarehouse Arbeidsmarkt. Al lijkt het ondertussen een evidentie, bij de start van het project in 1999 keken velen verrast op bij het horen van de belofte dat binnen afzienbare tijd jaarlijks dergelijke tabellen beschikbaar zouden zijn.

De laatste drie hoofdstukken van het boek betreffen de meest recente analyses. Hoofdstuk 9 illustreert dat het Datawarehouse zich ook uitstekend leent als basis voor uitgebreide en solide steekproeftrekkingen. Het Panel Mobiliteit Bevolking op Arbeidsleeftijd laat onder meer toe om loopbaanpatronen te distilleren uit de veelheid aan mobiliteitsbewegingen op de arbeidsmarkt. De eerste neerslag van dit nog steeds lopende onderzoek vinden we in dit hoofdstuk terug.

Hoofdstukken 10 en 11 ten slotte tonen dat het ook mogelijk is om ad hoc-koppelingen te maken tussen het Datawarehouse Arbeidsmarkt en een extern gegevensbestand. In hoofdstuk 10 werd zo'n koppeling gemaakt met het Pensioenkadaster, zodat de transitie naar het pensioen en de uittredepatronen in kaart kunnen worden gebracht. De ervaringen met deze ad hoc-koppeling hebben ertoe bijgedragen dat de (latere) permanente koppeling van het Pensioenkadaster aan het Datawarehouse vlot is verlopen. In hoofdstuk 11 werd een koppeling gemaakt tussen het Datawarehouse Arbeidsmarkt en het gegevensbestand van het Fonds voor Arbeidsongevallen (FAO). Ook hier werd het gegevensbestand van het FAO ondertussen via een permanente koppeling aan het Datawarehouse gelinkt.

Ook al gaan we met dit boek een beetje terug in het verleden, uiteraard houden we onze blik gericht op de toekomst. Vanaf jaargang 2003 begint in het Datawarehouse-project een nieuw hoofdstuk. Er worden heel wat nieuwe bronnen bij het Datawarehouse betrokken: het reeds vermelde FAO en Pensioenkadaster, maar ook het Fonds voor Beroeps-

ziekten (FBZ), de POD Maatschappelijke integratie (MI), Cimire, het Intermutualistisch College. De nieuwe bronnen kijken verder dan de arbeidsmarkt in sensu stricto en de niet-beroepsactiviteit komt meer en meer in zicht. De veranderingen worden bezegeld met een naamsverandering: vanaf 2003 hebben we het over het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (AM&SB). Vanaf dan krijgen het Steunpunt WAV en het Centre de Sociologie TEF het gezelschap van een derde musketier voor de wetenschappelijke ondersteuning, met name het Centrum voor Sociologisch Onderzoek (CESO) van de K.U. Leuven.